

2. Буніна Л.М. Соціально-педагогічний підхід до розуміння сутності батьківства / Л.М. Буніна // Педагогіка і психологія професійної освіти: Науково-методичний журнал. – 2004. – № 4. — С. 145-150.
3. Вишневецький О. Сучасне українське виховання. Педагогічні нариси / О. Вишневецький. – Львів: Львівський обласний науково-методичний інститут освіти; Львівське обласне педагогічне товариство ім. Г. Ващенко. – 1996. – 238 с.
4. Дивицька Н.Ф. Соціальна робота с дітьми групи ризику / Н.Ф. Дивицька. – М. : Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2008. – 351 с.
5. Заверико Н.В. Компоненти системи соціально-педагогічної підтримки дитини / Н.В. Заверико // Теорія та практика підготовки соціальних педагогів та психологів у ВНЗ: досвід, проблеми та перспективи: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 17-19 травня 2007 р. – Запоріжжя: ЗНУ. – С. 29-31.
6. Законодавство України про сім'ю: [офіційні тексти із змін. станом на 15 лют. 2002р.] / Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – К. : Юрінком Інтер, 2002. - № 3. – 384 с.
7. Зверева О.Л. Семейная педагогика и домашнее воспитание : [учеб. пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений / О.Л.Зверева, А.Н. Ганичева]. – М. : Издательский центр «Академия», 1999 . – 160 с.
8. Козубовська І.В. Як учить народна мудрість / І.В. Козубовська // Рідна школа. – 1993. - № 2. – С. 22-24.
9. Любар О.О. Історія української школи і педагогіки : [навч. посібник / О.О. Любар, М.Г.Стельмахович, Д.Т. Федоренко] ; ред. О.О. Любар. – К. : Т-во „Знання”, КОО, 2003. – 450 с.
10. Мухін І.М. Педагогічні погляди і освітня діяльність Х.Д. Алчевської / [І.М. Мухін] : под ред. А. Мазуркевича. – К. : Вища школа, 1979. – 184 с.
11. Понятійно-термінологічний словник з соціальної роботи / І.В. Козубовська, І.І. Мигович, В.В. Сагарда та ін. : [Заг. ред. І.В. Козубовська, І.І. Мигович]. – Ужгород : УжНУ, Видавництво „Мистецька лінія”, 2001. – 152 с.
12. Родинна педагогіка : [навчально-методичний посібник] / А.А. Марушкевич, В.Г. Постовий, Т.Ф. Алексеєнко та ін. – К. : Видавець ПАРАПАН, 2002. – 216 с.
13. Словник-довідник для соціальних педагогів і соціальних працівників / [заг. ред. А.Й. Капська, І.М. Пінчук, С.В. Толстоухова]. – К. : УДЦССМ, 2000. – 260 с.
14. Соціальна педагогіка : теорія і технології : [підручник / ред. І.Д. Зверева]. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 316 с.
15. Трубавіна І.М. Концепція соціально-педагогічної роботи з сім'єю / І.М. Трубавіна // Теорія та практика підготовки соціальних педагогів та психологів у ВНЗ: досвід, проблеми та перспективи: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 17-19 травня 2007 р. – Запоріжжя: ЗНУ. – С. 91-94.

УДК 37.013.42: 316.774-053.6

РОБОТА СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З БАТЬКАМИ ЩОДО ПОПЕРЕДЖЕННЯ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ ЗМІ НА ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ

Шугайло Я.В., аспірант

Запорізький національний університет

У статті аналізується проблема негативного впливу ЗМІ на соціалізацію, висвітлюються аспекти впливу телебачення, комп'ютера та Інтернету, реклами. Наведено рекомендації для роботи соціального педагога з батьками щодо попередження негативного впливу ЗМІ на дітей та підлітків.

Ключові слова: засоби масової інформації, профілактика негативного впливу, соціалізація, діти, підлітки.

Шугайло Я.В. РАБОТА СОЦИАЛЬНОГО ПЕДАГОГА С РОДИТЕЛЯМИ ПО ПРЕДОТВРАЩЕНИЮ НЕГАТИВНОГО ВЛИЯНИЯ СМИ НА ДЕТЕЙ И ПОДРОСТКОВ / Запорожский национальный университет, Украина.

В статье анализируется проблема негативного влияния СМИ на социализацию, рассматриваются аспекты влияния телевидения, компьютера и Интернета, рекламы. Приведены рекомендации для работы социального педагога с родителями по предотвращению негативного влияния СМИ на детей и подростков.

Ключевые слова: средства массовой информации, профилактика негативного влияния, социализация, дети, подростки.

Shugaylo Y.V. WORK OF SOCIAL PEDAGOGUE WITH PARENTS ON PREVENTION OF NEGATIVE INFLUENCE OF MUSS-MEDIA ON CHILDREN AND TEENAGERS / Zaporizhzhya national university, Ukraine.

The article deals with the problem of negative influence of muss-media on socialization, specifically influence of TV, computer, Internet, advertising. Recommendations to social pedagogues how to work with parents on prevention of muss-media on children and teenagers are given

Key words: muss-media, prevention of negative influence, socialization, children, teenagers.

Проблема впливу ЗМІ на дітей та підлітків є предметом наукових досліджень впродовж останніх десятиріч. Як зазначав відомий канадський соціолог і культуролог Г.М.Маклуен [1], ера мас-медіа і електронної інформації радикально змінює як життя людини, так і її саму. ЗМІ справляють найбільш вагомий вплив на суспільну свідомість, а особливо на формування особистості дітей та підлітків. Проблематика питання досліджувалася Д.А.Поповою, Н.Н.Богомоловою, Н.Н.Авдеевою, Н.П.Гришасвою, О.С.Кордобовським, Р.Пацлафом, А.В.Федоровим. Так, було визнано, що головною метою професіоналів та батьків є мінімізація негативного впливу ЗМІ на дітей та підлітків.

Робота соціального педагога з попередження негативного впливу засобів масової інформації (ЗМІ) на процес соціалізації має бути комплексною, і проводиться не лише з дітьми та підлітками, а й з батьками. При інформуванні батьків мають наголошуватися не лише негативні наслідки впливу ЗМІ на фізичне та психічне здоров'я дітей, а й методи їх профілактики.

Перш за все соціальний педагог має висвітлити головні аспекти впливу ЗМІ на соматичне здоров'я. Негативний вплив при роботі дитини та підлітка за комп'ютером виявляється у порушенні опорно-рухового апарату, а саме: ураження скелету, порушення постави, сколіоз, а також ураження променевоzap'ястного суглобу, артрози. Порушення зору, що пов'язане із роботою на комп'ютері, має назву "комп'ютерний зоровий синдром" і проявляється у почервонінні очних яблук, різноманітних болях під час руху очей тощо. Ці явища викликані тим, що організм людини природно не пристосований ані до тривалого сидіння в одній позі, ані до постійного розглядання близько розташованих предметів. Можна уявити, що навантаження при роботі за комп'ютером подібне до того, яке існує під час читання або письма. Але воно має три істотні відмінності:

- 1) положення тіла перед монітором доволі жорстко зафіксоване (на відміну від книжки монітор знаходиться завжди на одному місці, те ж саме стосовно клавіатури);
- 2) положення тіла при роботі навіть дорослої людини не відповідає ергономічним вимогам, а для дитини та підлітка це є ще актуальнішим (більшість дітей та підлітків використовують меблі, розроблені для дорослих);
- 3) зображення на екрані монітору світиться, а предмети, що оточують людину, мають набагато меншу яскравість.

Декілька десятиріч тому всі ці захворювання вважались професійними і стосувалися лише невеликої частки населення, але сьогодні велика кількість сімей має комп'ютери, а діти зазвичай вміють користуватися комп'ютером раніше, ніж навчаються читати та писати. Необхідно зазначити, що науковцями детально розглянуті усі ці негативні наслідки роботи за комп'ютером та розроблені можливі методи запобігання їх виникненню [2]. Зовсім інша ситуація із усвідомленням батьками, а інколи і педагогами, негативних наслідків впливу на здоров'я дітей та підлітків телебачення. Найбільш широко дані фізіолого-антропологічні питання висвітлені в праці Райнера Пацлафа [4], який зазначає, що робота органів зору при перегляді телевізійних програм суттєво відрізняється від типового акту споглядання. Зір є доволі активним процесом тому, що усі образи реальної дійсності спочатку підлягають обробці під час складних рухів зорових м'язів, і лише потім усвідомлюються. Коли людина дивиться на оточуючий світ, вона сприймає лише крихітний фрагмент цілої картини, саме той, на якому збігається фокус оптичних осей обох очей. І все ж таки ми отримуємо чітке зображення цілого предмета завдяки тому, що м'язи очей по черзі фіксують окремі деталі. Око фіксує на долі секунди один фрагмент, потім м'язи стрибкоподібним рухом (саккадою) переводять фокус на інший фрагмент. Процес триває доти, поки не буде проскановано таку кількість деталей, яка дозволить отримати чітке повне зображення. При спокійному спогляданні за секунду здійснюється від 2 до 5 саккад, при чому вони не усвідомлюються людиною, але в той же час вони обумовлюються індивідуальними особливостями кожної особистості.

Дані рухи м'язів відбуваються по-різному навіть в однієї людини, в залежності від того, на що вона дивиться і що хоче бачити. Більшість глядачів сприймають телезображення як звичайне, однак електронно-променеві трубки, що використовуються в телевізорах, у принципі не можуть створити повноскладену картину. Електронно-променева трубка має лише один електронний промінь, який, зіткнувшись з екраном, створює точку, що світиться. Дана точка за допомогою системи розгортки обходить увесь екран, який складається з 625 рядків, у кожному з яких 833 точки. Таким чином, око не встигає зафіксувати будь-який фрагмент тому, що електронний промінь встигає зникнути з того місця, де він щойно був, і освітлена ним точка миттєво зникає. Око реагує на це заміною активних рухів на повну пасивність, і погляд "застигає". Якщо порівняти кількість саккад при телеперегляді та при спокійному спогляданні природного середовища, то їх кількість зменшується в середньому на 90%. Іншим показником активності очей є діаметр зіниць, що розглядається науковцями водночас як показник ступеню активності мозку (кортикальної активації) і, відповідно, як індикатор бадьорості свідомості. Ще в 1980 році вченими було зафіксовано значне зменшення діаметра зіниць при перегляді телепередач. Найголовнішим є те, що залякання діяльності очей передається всьому тілу і навіть дуже збудливі діти здатні годинами знаходитись біля екрану телевізора. Дане явище лікарі визначають як руховий застій. Як нами було вже зазначено, паралізуючий вплив телебачення проявляється в зміні активності токів кори головного мозку, що можна виміряти за допомогою електроенцефалограми. Загальновідомо, що в темряві, або у ситуації коли очі заплющені, у людини переважають відносно низькі альфа-частоти (8-13 Гц), а при освітленні, коли очі розплющені, вони змінюються на більш високі бета-частоти (14-30 Гц), що вважається показником бадьорості та активної візуальної уваги. Альфа-частоти також фіксуються у людини, коли вона займається медитацією, при гіпнозі тощо. Згідно з дослідженнями Герберта Е. Кругмена при перегляді телебачення бета-частоти майже зникають, і домінуючими стають альфа-частоти.

Ще однією важливою проблемою пов'язаною із переглядом телебачення є зайва вага дітей та підлітків. Згідно із дослідженнями, проведеними у США у 1992 році, ожиріння дітей та підлітків прямо пропорційне кількості годин, проведених перед телевізором. Експериментатори вимірювали так званий основний обмін речовин (кількість енергії, що споживається в стані спокою для підтримки нормальних фізіологічних функцій), а потім його зміни під час 25-хвилинного перегляду телепередач. Телеперегляд знизив обмін речовин дітей в середньому на 12-16%, але необхідно пам'ятати, що порівняння проводилося із обміном речовин у стані спокою, тобто дитина витрачає під час перегляду менше калорій, ніж у стані повної бездіяльності. Ситуація погіршується тим, що під час перегляду телебачення діти бачать рекламу саме шкідливої для здоров'я та висококалорійної їжі [4]. Ці факти є однією з причин сучасної світової епідемії ожиріння у дітей та підлітків. Інші дослідження зазначають, що під час телеперегляду пульс уповільнюється на 10%, тобто на 420 ударів на годину, а також подібні зміни відбуваються з обміном речовин у головному мозку (за даними томографічного дослідження). Можна зробити підсумок, що телеекран переводить не тільки свідомість у стан між сном та бадьорістю, але й увесь процес обміну речовин.

Американські спеціалісти у сфері фізіології головного мозку, після вимірів активності в дітей, "які були виховані телебаченням" (tv-kids), констатували, що надмірне споживання телепрограм веде до спустошуючих для мозку наслідків. Кора головного мозку тих дітей, що проводять біля телевізора 10-12 годин на день, подібна до пустелі. Вони страждають на повну втрату здатності до уваги.

Сьогодні телебачення, як і декілька десятиріч тому, виступає лідером серед способів проведення дозвілля у дітей та підлітків, натомість кількість людей, що мають звичку читати, зменшується. Серед наслідків, пов'язаних із впливом ЗМІ на інші аспекти життєдіяльності дітей та підлітків, найважливішими, на нашу думку, є такі: зменшення ресурсів часу, що викликає постійний стресовий стан; формування негативного ставлення до власного тіла, особливо у дівчаток-підлітків; формування гендерних стереотипів; зменшення міжособистісної комунікації та збільшення самотності; виникнення страху перед оточуючим світом; зниження шкільної успішності тощо.

Розглянемо ці та інші наслідки впливу ЗМІ більш детально. Діти, починаючи з раннього віку, переглядають програми різних жанрів, і, таким чином, постійно підпадають під вплив різноманітних сцен насильства. Приблизно підраховано, що до дванадцятирічного віку дитина підлягає впливу 20 тисяч сцен вбивства та 100 тисяч інших сцен насильства [4, 106]. Згідно з аналізом цих сцен, три чверті жорстоких персонажів залишаються безкарними, приблизно у половині цих сцен не показують ран чи страждань жертви. Проведені дослідження довели, що це призводить до наслідування дітьми та підлітками зразків телевізійного насильства, після переглядів вони починають поводити себе жорстоко під час гри і демонструють нові поведінкові навички навіть через великий проміжок часу. Перегляд сцен насильства може сприяти видаленню стримуючих факторів жорстокої поведінки через зменшення чуттєвості до наслідків жорстокості, а також через легітимізацію такої поведінки, як нормальної та прийнятної у даному суспільстві. Як зазначає Д.Леміш, "практично не викликає сумнівів те, що діти з агресивними нахилами дивляться набагато більше програм жорстокого змісту. І в той же час є серйозні підстави вважати, що перегляд сцен насильства провокує на агресивні вчинки навіть тих дітей, що не

мали нахилів до цього раніше" [4, 113]. Хотілося б навести думку американського військового психолога Дейва Гросмена (Dave Grossmann), про те, що демонстрація насильства у мас-медіа та ще більш небезпечні, пройняті насильством інтерактивні відеоігри запускають у дітей та підлітків саме ті психічні механізми, за допомогою яких професійних військових вчать убивати [5]. Двадцятип'ятирічний досвід Д. Гросмена, військового та психолога, дозволив йому дійти висновку, що здатність вбивати не є природною, їй потрібно навчати. Таким же чином, як на військовій службі навчають та тренують людей, щоб вони змогли вбивати, те ж саме ми дозволяємо робити з власними дітьми. Головними умовами такого тренування він називає формування жорстокості та байдужості, а в особистості дитини чи підлітка показ насильства заохочує формування саме цих двох якостей.

Залишається недостатньо дослідженою роль родини та домашнього оточення у процесі впливу на дитину та підлітка сцен телевізійного насильства. Однак наявні дані, що діти із родин, а) у яких застосовують тілесні покарання, б) де телебачення є єдиним способом проведення дозвілля, в) де відсутній батьківський контроль над обсягом перегляду та змістом програм, будуть у більшому ступені підлягати впливу сцен насильства.

Щодо впливу реклами на дітей та підлітків, тут необхідно особливу увагу звернути на рекламу продуктів харчування, алкогольних напоїв та тютюнових виробів. Зрозуміло, що телебачення розглядає дітей та підлітків в першу чергу як ринок збуту товарів, які рекламуються. Діти, в свою чергу, безпосередньо впливають на купівельні звички власних батьків. Велика кількість батьків вимушена переживати справжній споживацький терор з боку власних дітей. Очевидно, що реклама стала для дітей основним соціалізуючим фактором у сфері культури споживання. Як складова процесу соціалізації вона тісно пов'язана із іншим, прихованим показником. Саме від неї залежить ступінь задоволеності дитиною власним життям в цілому, і матеріальним положенням зокрема. На дане почуття задоволеності впливає здатність або не здатність придбати будь-яку річ, що рекламується, мати яку діти "просто зобов'язані". Реклама в цілому базується на тому, щоб примусити дитину чи підлітка почувати себе незадоволеним тим, ким вони є і що вони мають, для формування мотивації до придбання нових товарів, які здатні покращити життя. Однак деякі з товарів, що рекламуються, є шкідливими для здоров'я дітей, наприклад, їжа із підвищеним вмістом цукру (цукерки, пластівці, безалкогольні напої) та шкідливих жирів (чіпси, сухарики тощо). Досить поширеною є реклама ресторанів швидкого харчування, їжа у яких є незбалансованою. Споживання подібної їжі є одним з факторів, що викликають ожиріння та інші соматичні захворювання, як було зазначено нами раніше. На відміну від реклами занадто солодких продуктів, реклама алкогольних напоїв не демонструється впродовж дитячого часу, але дитина чи підліток може побачити її під час перегляду телебачення разом із дорослими, або у друкованих ЗМІ. Реклама алкоголю часто представляє його як атрибут дорослості та модності, викликає асоціації із цілим переліком фізичних та психологічних задовольень, у тому числі й сексуальних. Дана реклама може сформувати у дітей та підлітків, що не вживають алкогольні напої, позитивну установку у ставленні до алкоголю та готовність вживати його, коли вони подорослішають. Численні дослідження реклами сигарет довели, що чим частіше дитина або підліток можуть впізнати рекламу або емблему видів сигарет, тим вища і вірогідність паління. Особливо привабливими для підлітків є ті марки сигарет, у яких акцент робиться на понятті "стиль життя".

Сучасні ЗМІ, особливо телебачення, популяризують образ недосяжно красивої жінки, молодої та стрункої. Стрункість стала мірилом жіночності та краси, невід'ємним атрибутом особистого та соціального успіху. Нав'язаний ЗМІ стандарт краси примушує дівчат вкладати усі свої фізичні, емоційні, матеріальні ресурси в марні намагання "виправити" власну зовнішність за допомогою косметики, дієт, пластичної хірургії тощо. Стандарти, які транслюються, свідомо несуть внутрішні суперечності між уявою дівчинки про себе саму та про її "ідеальне я". У той час як уява про ідеальну вагу жінки змінюється в бік все більшої худорлявості, реальна вага жінок у сучасному світі має тенденцію до постійного збільшення. Отже, сукупний вплив стереотипних моделей краси призводить до незадоволеності власним тілом, виникнення бажання зменшити власну вагу, до симптомів розладу харчової поведінки (нав'язливі ідеї про власну вагу, почуття провини під час споживання їжі і т.п.). До останнього часу проблема невідповідності стандартам краси стосувалася лише дівчат, але подібні емоційні механізми впливу виявляються і в хлопчиків.

Дослідження впливу ЗМІ на розподіл часу доводять, що інтенсивне використання мультимедійних засобів у формуванні особистого дозвілля не надає жодної економії, а навпаки "розкрадає" часові ресурси їх користувача. Наслідками цього є стрес та хронічний цейтнот. Занепокоєність вчених викликає і зменшення кількості читачів, оскільки проведені в останній час дослідження неспростовно довели, що звичка читати, вміння читати та бажання читати є комплексною ключовою здатністю, що забезпечує психічний, соціальний та інтелектуальний розвиток дітей та підлітків. Активні читачі є і активними мислителями. Необхідно зазначити, що мешканці високорозвинених індустріальних країн, починаючи з 1980-х років, все більше втрачають здатність сприймати письмову інформацію, розуміти її і користуватися нею. Дане явище здобуло назву функціональної неграмотності, або "постаналфавітності". Загалом, для більшості країн характерною є формула "однієї третини": по одній третині населення

відноситься до тих людей, що люблять читати; до тих, хто робить це час від часу та до тих, хто не робить цього ніколи. Американський учений Баррі Сандерс (Sanders Barry) називає головною причиною постаналфавітності використання електронних мас-медіа (перш за все телебачення), що тільки зростає. А згідно із висновком Організації по економічному співробітництву і розвитку (ОЕСР), що був зроблений у 1995 році, саме в найбагатших країнах планети більше 20% населення володіють обмеженими здібностями читати та рахувати.

Також ЗМІ, а особливо телебачення, сприяють все більшому піддаванню глядачів різноманітним маніпулятивним технологіям. Наприклад, довготривалі демоскопічні дослідження доводять, що інтерес людей до політики зростає, а в той же час уміння розумітися на поточній політиці, обізнаність у політичних персоналіях, датах важливих політичних подій залишається незмінною. На думку Е. Нелле-Нойман (Noelle-Neuman Elisabeth) поєднання широко поширеного інтересу до політики та малої поінформованості є дуже небезпечним поєднанням, тому що воно створює базу для маніпуляцій.

У батьків сьогодні все менше часу для дітей. Згідно з роботами німецького науковця Манфреда Хайнемана (Heinemann Manfred) в середньому мати має для розмови з власною дитиною 12 хвилин на день. Високий рівень безробіття, соціальні зміни, професійні проблеми, стреси, конфлікти – усе це робить сучасних батьків все більш пригніченими, байдужими та мовчазними. Даний факт є однією з причин того явища, що в цілому світі збільшується кількість дітей з порушеннями мовлення. Англійське суспільство допомоги дітям з дефектами мови у 1996 році повідомило, що кожна третя дитина в Англії має значні відставання у мовленнєвому розвитку. Проблема сягнула таких масштабів, що були розроблені спеціальні "аварійні" програми для британських першокласників, які навчають їх вітатися або дізнаватися дорогу. Дані програми були впроваджені в 360 школах. Проведені в Болгарії в 1998 році дослідження довели, що від 21 до 27% дітей дошкільного віку страждають від розладів мовлення. Об'єднання німецьких логопедів на своїй щорічній конференції, яка була проведена в 1998 році і присвячена розладам мовлення і артикуляції у дітей, констатувало, що проблеми з мовою мають від 15 до 30% дітей дошкільного віку. До речі, було з'ясовано, що дана проблема не є пов'язаною із певними соціальними прошарками чи рівнем освіти батьків. Учені зазначають, що порушення мовлення в дітей проявляється, як правило, не ізольовано, а разом із цілою низкою інших дефіцитів, особливо у сфері моторних та сенсорних здібностей. Але іншим фактором, що завдає шкоди розвитку мовлення у дітей, є перегляд батьками і дітьми телебачення. І саме вимушена ізоляція від власних батьків заставляє дітей все більше часу проводити із телевізором. Але перегляд телебачення призводить не тільки до порушень мовлення в дітей, а й до погіршення творчих здібностей, фантазії та інтелекту. Недостатня кількість первинних стимулюючих подразників призводить до того, що в сучасних дітей гірше формуються функції сприймання та відчуття – тепла, рівноваги, руху, нюхання тощо.

Деякі батьки вважають що телебачення та радіо лише допомагають розвитку мовлення у дітей, оскільки мова дикторів є абсолютно правильною і дитина буде її наслідувати, а також через велику кількість освітніх програм, що транслюються. Англійський логопед Саллі Уорд (Ward Sally) у 1996 опублікувала результати власних 10-річних досліджень, згідно з якими 20% дітей, віком 9 місяців, мали відставання у фізичному розвитку у тих випадках, коли батьки використовували телевізор як няньку [6]. Якщо діти продовжували дивитися телебачення, у трирічному віці їх розвиток відповідав дворічній дитині і під загрозою був увесь подальший розвиток дитини. Якщо ж батьки припиняли користування телебаченням і зверталися до прямих мовленнєвих контактів із власною дитиною, то 9-місячна дитина наздоганяла однолітків вже за 4 місяці. Таким чином, лише за допомогою мови батьків дитина може навчитися розмовляти, але сучасні батьки можуть бути занадто зайнятими, можуть самі дуже рідко розмовляти, а можуть і загалом не мати тем для спільного обговорення.

Значна кількість сучасних підлітків є прихильниками мережі Інтернет через можливість спілкування, користування колекціями ігор, музики, фільмів, здобуття будь-якої інформації. Спілкування в мережі є багатогранним, це може бути телеконференція, чат, ігри вмережі з великою кількістю учасників, і листування за допомогою електронної пошти. При спілкуванні за допомогою мережі Інтернет кожен з учасників залишається анонімним, що є виключно привабливим для підлітків, так як знищуються вікові та інші кордони. У реальному світі контакти дитини з людьми обмежуються в першу чергу фізичною досяжністю: дитячий садок, школа, двір, табір та ін. Саме тому виникає почуття цінності спілкування, з друзями потрібно спочатку познайомитись, а потім бути здатним підтримувати контакти. У чатах відчуття цінності спілкування та довірливості відносин втрачається, завжди можна або припинити спілкування у будь-який момент, або знайти інших співрозмовників. Нажаль при розмовах за допомогою Інтернет значно трансформується мова. Для комп'ютерної мови характерними є стислість, розірваність висловлювань, відсутність чітких, структурованих, завершених діалогів або смислових одиниць, використання ієрогліфів та скорочень. Таким чином відбувається регрес мови, повернення на попередню щабліну розвитку, а також спостерігається відмова від мовних норм реальних культур.

Суттєвим є вплив ЗМІ на статеву соціалізацію дітей та підлітків. Більшість дітей вперше дістають уяву про сексуальну поведінку за допомогою ЗМІ, в першу чергу телебачення, і це відбувається задовго до

того, як вони стають фізично, соціально та емоційно зрілими у даному сенсі. Діти не мають можливості порівняти телевізійний образ із реальним життям, оскільки сексуальна поведінка відноситься до особистої сфери. Провідні агенти соціалізації – родина, школа, частіше за все або забороняють поведінку та розмови, пов'язані із сексом, або висвітлюють дану тему поверхнево. На противагу цьому секс та сексуальність є головними темами багатьох телепрограм, вони можуть демонструватися як відкрито, так і приховано. Відповідний контент включає в себе не тільки еротичну поведінку, а й стосується сексуальних ролей, близькості і піклування, шлюбу та подружнього життя. Аналіз сексуально-орієнтованих тем на телебаченні довів, що їх висвітлення та презентація суттєво відрізняються від реальності. Наприклад, більшість сексуальних відносин, що демонструються по телебаченню, відбувається поза шлюбними або будь-якими іншими постійними відносинами. Часто сексуальна поведінка пов'язується із грошима, насильством, а не зображується як частина теплих, емоційно близьких відносин. Секс часто зображується як спонтанний і безвідповідальний. Дуже рідко демонструються можливі негативні наслідки статевих відносин, такі як небажана вагітність, хвороби, що передаються статевим шляхом, тощо. Можна підвести підсумок, що активний перегляд сексуального контенту може підвищити вірогідність такої ж поведінки у реальному житті внаслідок наслідування, у зв'язку із сексуальним збудженням та зняттям заборон. Окремо необхідно торкнутися питання впливу порнографії на статеву соціалізацію, оскільки доступ до неї в мережі Інтернет є вільним для будь-якої дитини чи підлітка. На відміну від телевізійних програм, порнографія використовує інші, "фотографічні" прийоми, у зв'язку з цим у глядача створюється ілюзія, що він дивиться документальний фільм про реальних людей та їх звичайну сексуальну поведінку. Серед глядачів порнографії, за даними експериментів та кореляційних досліджень, існує більш негативне відношення до жінок. Вони жорстоко та неухважно відносяться до сексуальних потреб власних партнерів, зменшують серйозність сексуальних злочинів та їх наслідків для жінок та дітей тощо.

Батьки, яким була надана інформація щодо головних негативних наслідків впливу ЗМІ на дітей та підлітків, можуть розробити власні стратегії їх попередження або дотримуватися рекомендацій соціального педагога. Хотілося б навести один з прикладів розроблених рекомендацій.

Для того, щоб попередити негативний вплив комп'ютера на здоров'я дитини чи підлітка, батьки мають: слідкувати за дотриманням режиму роботи (не дозволяти працювати за комп'ютером вночі, дитина має робити регулярні перерви у роботі через певні проміжки часу); організувати для дитини чи підлітка робоче місце із урахуванням основних ергономічних вимог (відстань від очей до монітора має бути 45-60 см, очі мають знаходитися на 15-20см вище центру екрана, спина - спиратися на спинку крісла, пальці - знаходитися на рівні зап'ястків і т.д.); і, найважливіше, здійснювати батьківський контроль за роботою дитини на комп'ютері. При навчанні підлітка безпечній поведінці в мережі Інтернет фахівці рекомендують батькам обговорити основні теми та розробити кодекс поведінки користувача мережею. Основними положеннями даного кодексу можуть бути такі: ніколи не повідомляти без дозволу батьків особисту інформацію (домашню адресу, номер телефона, номери кредитних карток, номер школи тощо); ніколи не погоджуватися на особисту зустріч з людиною, знайомство із якою відбулося в мережі, без дозволу батьків; ніколи не відправляти власні фотографії та фотографії своєї родини іншим людям за допомогою мережі Інтернет або електронної пошти; поводити себе в мережі Інтернет таким чином, щоб не ображати інших людей та не робити нічого протизаконного; без дозволу батьків ніколи не завантажувати, не встановлювати та не копіювати будь-які матеріали з мережі Інтернет; повідомити батькам своє реєстраційне ім'я та ніки в чаті. Підліток має підписати подібний документ, щоб довести власне розуміння та прийняття даних правил. Кодекс можна розташувати поряд із комп'ютером, для того, щоб підліток мав змогу постійно його бачити та не забувати про нього. Але навіть після того, як підліток стане досвідченим користувачем мережі, батьки мають цікавитися його діяльністю та періодично її контролювати. Для батьків, що бажають захистити власних дітей від шкідливої інформації в мережі Інтернет (наприклад, порносайтів), розроблені спеціальні програми фільтрації змісту. Одними з найпопулярніших програм фільтрації є CYBERSitter (<http://www.cybersitter.com>) та CyberPatrol (<http://www.cyberpatrol.com>). Також батьки мають знати про можливість контролю змісту відеофільмів, які переглядає дитина чи підліток, та комп'ютерних ігор. Сучасні цифрові засоби збереження та поширення інформації дозволяють розміщувати службову інформацію у вигляді метаданих безпосередньо на носій інформації (наприклад, інформацію про рейтинг фільму чи гри). Завдяки наявності на диску метаданих, заборону на перегляд тієї чи іншої інформації можна запрограмувати в самому відтворювальному пристрої. Функції батьківського контролю сьогодні реалізовані у багатьох DVD-плеєрах та у комп'ютерах. Операційна система Windows Vista має набір функцій, що мають назву батьківський контроль. Ці функції дозволяють: 1) призначити час, коли діти можуть користуватися комп'ютером; 2) визначити, які ігри та програми дитина має право запускати; 3) визначити, які сайти діти та підлітки можуть відвідувати. Після ввімкнення та налаштування даних функцій у системі може створюватися детальний звіт про дії дитини на комп'ютері. Хотілося б зазначити, що при здійсненні батьківського контролю необхідно враховувати вік дитини. Для дітей дошкільного, молодшого шкільного віку необхідним є зовнішній контроль, але в підлітковому віці дитина має переходити до внутрішнього, самоконтролю.

Щодо загальних рекомендацій по попередженню негативного впливу ЗМІ на соціалізацію, то батькам необхідно: 1) обмежувати час користування ЗМІ, 2) залучати дитину до активної діяльності і створювати для неї розвиваюче середовище, 3) знаходитися поряд із дитиною, під час користування ЗМІ, або періодично здійснювати батьківський контроль, 4) навчити дитину критично ставитися до інформації, наданої ЗМІ. Критичне ставлення до повідомлень ЗМІ можливе за умови розвинутого критичного мислення у дитини чи підлітка, що є темою подальшого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. McLuhan M. Understanding Media: The Extensions of Man. – N.Y.: McGraw Hill, 1964.
2. Днепров А.Г. Защита детей от компьютерных опасностей / А.Г. Днепров. – СПб.: Питер, 2008. – 192с.
3. Пацлаф Р. Застывший взгляд / Райнер Пацлаф. – М.: Изд-во Evidentis, 2003. – 224с.
4. Дафна Л. Влияние телевидения на развитие детей / Лемиш Дафна. – М.: Поколение, 2007. – 304с.
5. Dave Grossman. Stop Teaching Our Kids to Kill : A Call to Action Against TV, Movie and Video Game Violence/ Dave Grossman, David Grossman, Gloria De Gaetano. – Crown Publishers, 1999. – 208 p.
6. Ward S. Detecting abnormal auditory behaviours in infancy: the relationship between such behaviours and linguistic development. British J. of Comm. - 1984. - Vol. 19. – P. 237-251.

УДК 378.881

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ-СОЦІОЛОГІВ ЗАСОБАМИ ФАКУЛЬТАТИВУ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Шумських І.А., ст. викладач

Макіївський економіко-гуманітарний інститут

У статті проаналізовано місце та роль факультативного курсу з англійської мови для студентів-соціологів у системі фахової підготовки студентів.

Ключові слова: соціологічна та соціокультурна компетенція, міжкультурна комунікація, ціннісні орієнтації студентів-соціологів.

Шумских И.А. ФОРМИРОВАНИЕ ИНОЯЗЫЧНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ-СОЦИОЛОГОВ СРЕДСТВАМИ ФАКУЛЬТАТИВА ПО АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ / Макеевский экономико-гуманитарный институт, Украина.

В статье приведен анализ места и роли факультативного курса по английскому языку для студентов-социологов в системе профессиональной подготовки студентов.

Ключевые слова: социологическая и социокультурная компетенция, межкультурная коммуникация, ценностные ориентации студентов-социологов.

Shumskikh I. FORMATION OF THE FOREIGN LANGUAGE COMPETENCE OF STUDENTS-SOCIOLOGISTS BY MEANS OF THE ENGLISH OPTIONAL CLASS / Makiyivka Institute of Economics and Humanities, Ukraine.

The article analyses the place and role of the English optional class for students-sociologists.

Key words: sociological and sociocultural competence, communication among cultures, value orientation of students-sociologists.

Актуальність проблеми: Стрімке входження до світової спільноти, інтеграційні процеси в політиці, економіці, культурі, ідеології актуалізують проблему міжкультурного спілкування. У сучасних умовах зростає роль інформації на всіх рівнях і у всіх сферах суспільного розвитку. Володіння іноземними мовами – необхідна умова професіоналізму фахівця, що дозволяє працювати з інформацією, а також спілкуватися з колегами по професії в різних країнах. Входження України в Болонський процес і участь в європейському ринку праці можливо тоді, коли майбутні фахівці отримають достатню підготовку з іноземної мови. Посилюються вимоги до фахівців, зокрема до їхнього рівня володіння іноземними мовами. Навчання іноземних мов розглядається як пріоритетне, що зумовлене розширенням міжнародних зв'язків України, інтернаціоналізацією всіх сфер суспільного життя. У деяких європейських країнах поширений «Європейський мовний портфель» – лінгвістичний паспорт, що є в кожного